

Århundredes største chance

I dag barsler regeringens klimakommission, og det er på høje tid. Det er nu, der skal rykkes, hvis Danmark skal gå grønt.

Martin Lidegaard, formand for CONCITO, Danmarks grønne tænketank

Denne kronik ender med et glædeligt og optimistisk budskab. Men først er det nødvendigt med to smertelige erkendelser.

Det går ad helvede til med klimaet. Oversvømmelserne i Pakistan og skovbrandene i Rusland er blot to eksempler på, hvad vi har i vente, hvis vi ikke får stoppet den globale opvarmning. Begge fænomener kan ifølge *World Meteorological Organization* kobles direkte til det mere ekstreme vejr, der er begyndt at sætte ind som følge af de 0,8 grader, som den globale middeltemperatur allerede er steget. Herhjemme advarer DMI på tilsvarende vis om flere skybrud og mere ekstremt vejr. Arktis, Indlandsisen og Antarktis smelter med accelererende og alarmerende hast, og havene stiger tilsvarende. Det er alvor nu.

Samtidig er de internationale klimaforhandlinger i FN kørt uhjælpeligt fast. Man skal være mere optimistisk end Alice i Eventyrland for at tro på en globalt bindende aftale i Mexico, endsige i Sydafrika 2011. For et år siden var vi mange, der håbede – måske naivt – at den politiske kraftpræstation ved at samle 130 statsledere i København i sig selv ville skabe et politisk pres, der kunne føre til en sådan aftale. Det skete ikke, og de efterfølgende måneder har vist, at det ikke var mindre tekniske fejl, der hindrede en aftale i København. De store og afgørende lande vil i al enkelthed ikke binde sig til aftaler i FN, som de ikke har et mandat og en plan for derhjemme. FN kan ikke bruges til at lægge pres på de nationale stater. Det er omvendt. Denne erkendelse er især smertelig, fordi både erhvervslivet og de grønne organisationer er enige om, at en global aftale ville være den mest effektive, økonomiske og fair måde at løse klodens klimaproblemer på.

Ikke desto mindre er begge erkendelser helt nødvendige for at kunne lægge en realistisk og ædruelig strategi for, hvordan vi arbejder for klimaet i de næste ti afgørende år. De ti år, der bestemmer de vilkår, vi kan tilbyde vores børn på kloden. Får vi ikke knækket den globale udledning af drivhusgasser inden 2020, bliver det ifølge FN's klimapanel særdeles vanskeligt at holde den globale temperaturstigning under de to grader, hvor de såkaldte "tipping points" med stor sandsynlighed sætter ind, og den globale opvarmning bliver irreversibel. I vores del af verden påhviler der os et særligt stort ansvar. Her er kravet cirka 40% reduktion i 2020 og 80-95% reduktion i 2050.

Det er store krav, og der er kun én realistisk chance for at opfylde dem: Fokus må vendes væk fra FN og indad mod vores egne muligheder og forpligtelser på nationalt og regionalt plan, det vil sige EU. Regeringer, forskere, NGO'er og erhvervsliv har spildt nok dyrebar tid på de bonede gulve. Der er ikke tid til mere snak. Det er tid til virkelige politiske beslutninger, der kan føre til virkelige forandringer. Hurtigt.

Der er også en vis befrielse i denne erkendelse, fordi muligheden for handling nu ligger i egne hænder. Vi kan gå i gang nu. I dag. Og i det perspektiv kunne man ikke forestille sig nogen bedre timing for Klimakommissions rapport end netop nu. Danmark har en enestående mulighed for at gå forrest i denne fantastiske transformation, som hele verden vil opleve de næste få årtier. Og vi har alt at vinde ved det:

- En omlægning af det danske samfund i en fundamental bæredygtig retning vil være den største tjeneste, Danmark kan gøre for det globale klima. Andre landes indsats - og dermed den langsigtede mulighed for at få en international aftale - vil helt og aldeles afhænge af, om verdens stater tror de kan forene en bæredygtig udvikling med velfærd for deres befolkninger. Danmark kan bevise, at det kan lade sig gøre, og at fremtidens velfærd faktisk afhænger af, at vi får omstillet vores samfund i en bæredygtig retning.
- Danmark vil få store økonomiske gevinster ud af en sådan satsning. På kort sigt vil nye investeringer i energibesparelser og vedvarende energi skabe jobs, og fra dag ét vil større energieffektivitet også spare penge i driften af vores samfund, både i den offentlige og private sektor. I langt de fleste tilfælde vil de penge man sparer i mindre energiudgifter værre større end den forrentning man skal foretage på investeringen. På længere sigt kan satsningen på vedvarende energi vise sig at blive den bedste investering i Danmarkshistorien. Prisen på fossile brændsler vil stige markant i de kommende år, især oliepriserne. I de fleste internationale opgørelser regnes der med et investeringsbehov på mellem 0,6 og 1,5% af verdens BNP om året, hvis vi skal følge anbefalingerne fra FN's klimapanel. Hver gang oliepriserne stiger med 30 dollars per tønde (som det næsten er sket det sidste år) koster det 2% af verdens BNP. Formår den vestlige verden ikke i det mindste at dæmpe efterspørgslen efter olie, bliver det rasende dyrt.
- Danmark kan få en langt bedre forsyningssikkerhed. I stedet for at pumpe milliarder af kroner i lande som Saudi Arabien og Rusland, kan vi bruge vores kroner på at sikre en lokalt og regionalt funderet energiforsyning med langt mindre sårbarhed over for verdenspriserne på olie, gas og kul.
- Sidst – men bestemt ikke mindst – vil en grøn omlægning af det danske samfund sikre et uvurderligt grønt brand for dansk erhvervsliv, der allerede i dag har en rekordstor eksport af miljøvenlig teknologi. Når folk spørger, hvad Danmark skal leve af i fremtiden, hvis der både skal være plads til en højteknologisk produktion, mere service og en masse vidensjobs, er det svært at finde noget andet svar end grøn vækst.

Endelig kunne man tilføje, at Danmark er forpligtet på denne udvikling, alene fordi vi kan. Vi er et lille, velorganiseret land, hvor der samtales på tværs af sektorer og interesser. Vi har et udbygget skattesystem, historiske erfaringer på området og forskere, erhvervsliv og lønmodtagere i topklasse. Vi ved, at vi kan skabe større forandringer af vores samfund, fordi vi har prøvet det før. Vi skabte andelsbevægelsen og velfærdssamfundet. Ved at gøre Danmark til et grønt laboratorium kan vi både tilgodese vores egen fremtid og samtidig være et strålende forbillede for andre.

Og hvad er det så, der skal ske? Hvilke anbefalinger kan vi forvente fra Klimakommissionen, og hvilke politiske beslutninger er uomgængelige, hvis Danmark skal gå foran? I Danmarks grønne tænketank CONCITO har vi gennemgået alle de eksisterende større fremskrivninger, scenarier og anbefalinger på området, ligesom vi har kigget på den nuværende danske klimapolitik.

Konklusionen er, at vejen til et bæredygtigt Danmark kan opdeles i to faser:

Den første fase er de næste ti år, hvor kravet altså er en 40% reduktion af den nuværende udledning. Ifølge samtlige rapporter, analyser og anbefalinger, som vi har gennemgået, er der faktisk forbløffende stor videnskabelig enighed om, hvordan det skal opnås:

- 1) Der skal satses massivt og insisterende på energieffektivitet, både i form af energibesparelser ved renovering af ejendomme, ved krav til elektriske produkter og ved udviklingen af et intelligent energisystem i Danmark.

- 2) Der skal sættes målet på udbygning af vedvarende energi, i de første ti år især i form af vind og biomasse, kombineret med sol og geotermi.
- 3) I transportsektoren skal vi sætte på mere effektiv kørsel (flere i bilerne), mere effektive biler (elbiler), andre og mere effektive transportformer (cykel, tog, bus og båd) samt et mindre transportbehov som følge af bedre planlægning af byer og produktion.
- 4) Endelig ligger der et enormt potentiale i en fundamental omstilling af dansk landbrug, hvor de mest marginale jorde tages ud og får lov at opsamle CO₂, hvor vi udnytter muligheden for biogas fuldt ud og hvor vi bruger restprodukter til energi- og industriformål. I den sammenhæng bør der foretages grundige analyser af, hvordan vi sikrer, at den udnyttede biomasse – den være sig dansk eller importeret – er bæredygtig og udnyttes på den mest effektive og intelligente måde.

Så langt er alle faktisk enige, og mon ikke Klimakommissionen når frem til nogenlunde samme konklusion. Det virkeligt store spørgsmål er imidlertid, *hvordan* vi får igangsat denne udvikling. Hvilke virkemidler er de mest effektive? Love og regulering? Afgifter? Kampagner? Her stopper enigheden typisk, også blandt eksperter og politikere, og her bliver det virkeligt spændende, hvad Klimakommissionen når frem til.

For at svare kvalificeret på dette spørgsmål bliver man nemlig nødt til også at kigge på den anden fase efter 2020, hvor vi skal helt ned på 5-10% af vores nuværende udledning. De indsatser og virkemidler vi vælger i dag, skal pege frem mod de ændringer vi skal opnå på sigt. Det lader sig i al enkelthed ikke gøre at nå så høje målsætninger om få årtier, hvis vi ikke også igangsætter en teknologiudvikling, der både er båret af massive investeringer i forskning og udvikling inden for klart definerede spor, og samtidig underbygger innovationen med større demonstrationsprojekter og en regulering der peger i samme retning. Fremtidens Danmark kan ikke skabes i et laboratorium. Danmark skal selv være et grønt laboratorium. Teknologierne kan ikke stå alene, de skal bindes sammen af et samfund, af nye livsformer, af en ny form for velfærd.

Denne vinkel bliver særligt aktuel, når man betænker, at klimaet ikke er det eneste problem, vi står over for i det danske samfund. Samtidig med at vi omstiller til et bæredygtigt liv, skal vi også tage hånd om en skrumpende og aldrende befolkning, om øgede krav til vores velfærd, om 40% af den danske arbejdsstyrke, der står uden for arbejdsmarkedet osv. osv. I dette lys kan man opfatte klimaet som en fantastisk muskel til forandring. For løsningen af klimaproblemerne er tæt koblet til de andre seriøse udfordringer, der under alle omstændigheder vil kræve fundamentale forandringer af Danmark.

Det ligger uden for denne kroniks rammer at gå nærmere ind i denne tankegang, men lad mig blot nævne ét eksempel: Hvad mener vi egentlig med grøn vækst? Forestiller vi os de næste år den samme form for økonomisk vækst, som vi har oplevet de sidste halvtreds år, eller ønsker vi mindre materiel vækst og i stedet prioritere mere vækst i service – herunder offentlig service - mere tid og mindre stress og dermed et mere rummeligt arbejdsmarked, mere genbrug og mindre affald, mere kultur og bedre mad? Mange mener det er naivt at forestille sig en anden form for økonomisk vækst, men man kunne med lige så god ret spørge, om det er mindre naivt at forestille sig historien gentaget bevidstløst de næste 50 år? Vi har chancen for at være et af flere fyrtårne der går foran i udviklingen af både de konkrete teknologier, men også de nye samfund med nye skattesystemer, sundhedssystemer, sociale systemer, uddannelser, landbrug osv. Med andre ord foran med det samfund, der nødvendigvis må blive resultatet af en verden, hvor vi får rigeligt med menneskelig arbejdskraft og muligheder, men et mindre ressourcegrundlag for hvert menneske.

Hvis det er perspektivet, er det endnu mere væsentligt, hvad regeringens svar på Klimakommissionen bliver. Der er ikke brug for kosmetiske ændringer i vores politik for at hente kortsigtede gevinster. Der er brug for at høste de lavthængende frugter, samtidig med at der drejes på de store skruer i samfundets maskinrum. Det handler om:

- *Grøn regulering.* Når parcelhuse alligevel skal renoveres, når der alligevel skal bygges nye sygehuse, når virksomheder alligevel skal omlægges - så skal der samtidig optimeres i forhold til klimaet. Det er den bedste og billigste måde at sikre en økonomisk tilpasning af det danske samfund over tid. For hver gang vi foretager en forkert investering, skal der ganske snart foretages en anden.
- *Grøn skattereform.* Over tid skal arbejde beskattes mindre og ressourcer og bolig mere – vel at mærke på en socialt afbalanceret måde. Fra dag ét skal man med økonomiske gulerødder og afgifter tilskyndes til energieffektivitet, om det så er i huset, i bilen eller i butikken.
- *Grøn rådgivning.* En storstilet rådgivningsindsats over for både private og erhvervsliv, der gør små og store tilpasninger enkle og overskuelige.

Endelig bliver det afgørende, at den danske regering lægger en særlig strategi for sin rolle i EU. EU's reduktionsmål bør selvfølgelig hæves fra 20% til 30% i 2020, landbrugsstøtten bør indrettes på klima og miljø, kvoterne bør have en mindstepris og kravene til bilproducenterne skærpes.

I to år har Danmark ventet på Klimakommissionens rapport. I to år har regeringen og resten af Folketingets partier skudt alle effektive virkemidler og konkrete planer til hjørnespark med henvisning til samme kommission. Ikke ét parti har valgt at gøre klima og miljø til dét centrale tema frem mod næste valg.

Nu barsler Klimakommissionen, og nu er det tid til handling. Der er brug for politisk mod og for politisk vilje. Er den til stede, vil den nuværende generation af politikere kunne bryste sig af, at deres indsats var med til at sikre både en global ansvarlighed og en indsats for fremtidens Danmark. Forbliver de passive, vil der være tale om et historisk svigt, og en pasmelding til den største chance i dette århundrede.